
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2017:12

Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2017:111 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att vid kyrkomötet 2018 informera om de åtgärder som vidtagits och som kommer att vidtas för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön i Svenska kyrkan.

Utskottet anser att fungerande styrning och ledning hos Svenska kyrkans arbetsgivare, i enlighet med den ansvarsfördelning som anges i kyrkoordningen, är av stor vikt för en god arbetsmiljö. Det pågår forskningsprojekt om den psykosociala arbetsmiljön såväl stift som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation ger stöd åt lokala arbetsgivare i arbetet med förbättring av arbetsmiljön. Med hänvisning till forskningsprojekt och pågående åtgärder för kartläggning och förbättring av arbetsmiljön finner utskottet att eventuella ställningstaganden från kyrkomötets sida bör anstå. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:111.

Motionens förslag

Motion 2017:111 av Britt-Marie Danestig m.fl., Svenska kyrkans psykosociala arbetsmiljö

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att vid kyrkomötet 2018 informera om de åtgärder som vidtagits och som kommer att vidtas för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön i Svenska kyrkan.

Bakgrund

Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) åligger det en arbetsgivare att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall. Vidare har arbetsgivaren skyldighet att systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten samt att anpassa arbetsförhållandena till människors olika förutsättningar. För präster och andra anställda i församlingar och pastorat är det kyrkorådet i egenskap av styrelse (4 kap. 1 § i kyrkoordningen) som är arbetsgivare och har arbetsmiljöansvaret.

Som en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet genomför många arbetsgivare psykosociala undersökningar som speglar hur de anställdas arbetsmiljö ser ut på lokal nivå det vill säga i församlingen eller pastoratet.

Arbetsmiljön i Svenska kyrkan har även blivit föremål för övergripande undersökningar av bland annat Arbetsmiljöverket och Saco, Sveriges akademikers centralorganisation.

Den senaste större tillsynen av Svenska kyrkan från Arbetsmiljöverket gjordes 2007 och utmynnade i Arbetsmiljöverkets Rapport 2007:3. Tillsynens syfte var att få igång ett väl fungerande förebyggande arbetsmiljöarbete inom Svenska kyrkan och med det minska de akuta insatserna från Arbetsmiljöverket. Enligt rapporten fanns vissa problem som kännetecknade arbetsmiljön inom Svenska kyrkan. Många av dessa menade Arbetsmiljöverket att man kunde komma tillrätta med, men det förutsatte ett aktivt lokalt arbetsmiljöarbete. En rad strukturella orsaker till arbetsmiljöproblemen man fann handlade om otydlighet i organisationsstrukturen, t.ex. otydligt ledarskap och ansvarsfördelning, ett stort antal förtroendevalda, bristande kunskaper i bland annat arbetsmiljö och arbetsledning, små organisatoriska enheter med sina begränsningar.

Som en direkt följd av Arbetsmiljöverkets tillsyn och de diskussioner som följde om arbetsmiljön tillkom bestämmelsen i 2 kap. 9 § i kyrkoordningen om att kyrkoherden leder all verksamhet i församlingen (KsSkr 2009:5 *Styra och leda* sidorna 29 ff.). Det som framfördes i tillsynen har även varit av betydelse i organisationsförändringar i församlingar och pastorat, bland annat så att en samlad ledning för all verksamhet i församlingar och pastorat eftersträvats för att på så sätt skapa större tydlighet.

Sedan mars 2016 gäller nya föreskrifter om arbetsmiljö från Arbetsmiljöverket. Föreskrifterna avser bland annat det som tidigare kallats psykosocial arbetsmiljö, nu inrymt i begreppet organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA). Syftet med föreskrifterna är att främja en god arbetsmiljö och förebygga risk för ohälsa på grund av organisatoriska och sociala förhållanden i arbetsmiljön.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation fungerar som gemensam arbetsgivarorganisation (34 kap. 6 § i kyrkoordningen) och är därmed det organ på nationell nivå som primärt informerar, utbildar och bistår de kyrkliga arbetsgivarna också i frågor som rör arbetsmiljön.

Kyrkostyrelsen är arbetsgivare för dem som är anställda på nationell nivå och har i förhållande till dem arbetsgivaransvar. I kyrkoordningens uppräknade kyrkostyrelsens uppgifter finns som första punkt att ”stödja stiftens arbete för utveckling av församlingslivet” (10 kap. 3 §) vilket även kan omfatta stöd för att främja en god arbetsmiljö.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation uppger att Malmö högskola under hösten 2017 tillsammans med arbetsgivarorganisationen kommer att påbörja en forskningsstudie kring diakoners och prästers arbetsmiljö. Även Göteborgs universitet inleder en studie kring psykosocial arbetsmiljö med inriktning på Svenska kyrkan.

Tillsyns- och uppdragsutskottet konstaterade i sitt betänkande 2016:14 att Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation 2017 tillhandahåller en kyrkoanpassad anonym personalenkät med frågor som rör bland annat den psykosociala arbetsmiljön [AKKA (Arbetsklimat i kyrkan)]. Enkäten ger arbetsgivare möjlighet att använda ett gemensamt arbetsmiljöverktyg som är prövat och anpassat till Svenska kyrkan och till de arbetsmiljörättsliga kraven. Arbetsgivarorganisationen uppger att ett 40-tal församlingar och pastorat under hösten 2017 kommer att använda enkätverktyget. Verktyget avser skapa förutsättningar för ett lokalt förbättringsarbete och ska bygga upp kunskaperna på området genom statistik på aggregerad nivå.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:111.

För den psykosociala arbetsmiljön på en arbetsplats är det av stor vikt att styrning och ledning fungerar på ett tillfredsställande sätt. I församlingar och pastorat är dessa uppgifter uppdelade så att kyrkorådet svarar för styrning och kyrkoherden för ledning. Kyrkoordningen anger hur ansvar och befogenheter är fördelade och det är utskottets mening att den struktur som däri anges ger grundläggande förutsättningar för väl fungerande arbetsplatser och en god psykosocial arbetsmiljö. Stiften har också i tillsyns- och utbildningsinsatser för församlingar och pastorat uppmärksammat dessa frågor. Det finns exempel på när den angivna ordningen för styrning och ledning inte har följts vilket ofta lett till betydande arbetsmiljöproblem.

Utskottet konstaterar att arbetsgivaransvaret åvilar varje lokal arbetsgivare, vanligen församlingen eller pastoratet, som därmed har ett lagreglerat ansvar för arbetsmiljöfrågorna. Stöd till arbetsgivarna erbjuds på olika sätt både av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och av stiften genom bland annat utbildningsinsatser och arbetsmiljöverktyg. Det pågår också flera forskningsprojekt gällande arbetsmiljön i Svenska kyrkan. Med hänvisning till detta finns det anledning att avvakta med eventuella ställningstaganden från kyrkomötets sida. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2017

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Johan Blix.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Irene Leonardsson.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.